

Tekintve, hogy értelmes, író-olvasó család örizte meg Sziládi István strázsamester történetét, hitelesnek kell elfogadnunk, mert a történelmi tények igazolják az elmondottak valódiságát. Köszönet az emlékező unokának és a feljegyző dédunokának!

Meggyőződésem, hogy egyetlen egy embert sem szabad elengedni úgy, hogy nem hallgatjuk meg. Mindenki magában hordozza a múltnak egy-két apró titkát, melyet még az utolsó pillanatban is hajlandó elmondani – csak legyen valaki, aki megkérdezi, meghallgatja.

Fülöpszállási Székely Gábor

Egy kokárda üzenete Páltelekpusztáról

Muhi, Mohács, Világos – történelmünk gyászbetűs állomásai. Ellenükre – vagyunk. Mert

*„... annyi balszerencse közt,
Oly sok vizsály után,
Meggfogyva bár, de törve nem,
Él nemzet e hazán.”*

Így énekelte meg Vörösmarty, pedig nemzeti tragédiáink újabb állomásairól még látomásai sem lehettek.

A tragédiák tanulsága megerősít, tettekre sarkall és emlékezésre. A múltat be kell vallani! – március idusán kokárdával, Kossuth-nótával, huszár-bemutatóval, ünnepi szóval és őszinte kézzszorítással. Bármi történt velünk az évszázadok alatt, 1848 márciusának emléke ma is a hazaszeretetről szól, arról, hogy szeretik egymást azok, akik egy hazában élnek.

Gic Lovászpataona közelében, egy 300 lelkes apró falu Veszprém megye ÉK-i csücskében, melynek határában, Páltelekpusztán mintegy 100 éven át állt egy kis nemesi kúria, a Gelsei Bíróké. A kúria karsú fehér kéményére messzemutató piros betűkkel egy nevezetes évszámot festetett az építető, Gelsei Bíró Tamás: „1849”. Hirdetve a Gelsei Bírók örök hitvallását, hazaszeretetét és szabadságvágyát.

A család ősenek, néhai Bíró Vincének 1706-ban I. (Habsburg) József adta a kiváltságlevelet, fia, Szolgagyőr ura, győri alispán kapta Gelsét, dédunokái: Lajos, Vince, József és Tamás pedig elsőnek viselhették az 1846-ban nekik adományozott nemesi rangot.

Aztán felvirradt 1848 dicső napja, március 15-e. A nemzet színpadára fellépett Petőfi, Vasvári, Jókai, Kossuth. Kokárdák díszítették a magyar honkebleket. Rádió nem szólt még a kis magyar viskókban, kastélyokban, televízió sem marasztotta karosszékebe a magyart, Kossuth hívó szava, a buzdító katonadalok ritmusa mégis eljutott minden tanyára, pusztára, majorba. A toborzók szavára kiürültek a kúriák, de árván maradt az eke szarva is. A négy Bíró fiú közül csak *„... a legkisebb fiú, Tamás maradt otthon – a tizennégy éves –, tépést készíteni az édesanyja mellett. Egy éjjel az is megszökött. Feljött Buda alá, ahol a hős honvédek épp a várat ostromolták. Itt megtalálta a testvérbátyját, aki honvéd-huszárszázados volt Görgey seregében. A jó bátya összecsapta a kezét:*

– Te is otthagytad édesanyánkat? Mit keresel itt?

– Eljöttem én is harcolni a magyar szabadságért.

– Kicsi vagy még!

– Az nem baj. Tudok dobot verni. Ha más nem lehetek, jó leszek dobosnak.

Beállt a rohamozók közé. De feljött az édesanyja is. Győrig öreg batáron, Komáromig ekhós szekéren, azután már kocsin is, gyalog is. Nagy siránkozva kiragadta fiát a rohamozók közül, és vitte haza. Másnap megint megszökött. Ez a fiú volt az én édesapám” – írja a híres hírlapíró és történész, Gelsei Bíró Zoltán.

Tamás volt, aki a pálteleki fehérre meszelt kúriát építtette. Korai halála után bátyja, Vince, az egykori huszárszázados, az osztrák pribécek üldözöttje itt nevelte egyetlen fiát, Vincét (1869–1915), és árván maradt unokaöccsét, Zoltánt. Haláláig csepegtetve beléjük '48-at, '49-et...

Más szálak is fűzték a Nagy Magyarhoz: jó barátja volt a szomszédos kisdémpusztai földbirtokosnak, Kossuth apósának, Meszlényi Jánosnak.

Gelsei Bíró Vince a Kossuth-visszahonosítás egyik kezdeményezője nagy műveltségű, jó humorú, korszakállás, talpig magyar ember volt. Évente ellátogatott Turinba. Vince születésekor Kossuth, a keresztapa a következőket írta neki: *„Uram Barátom, vitéz százados úr! [...] Ön áldásomat kéri fia fejére.*

Ha nem fél Ön az igézettől, mely engem, a nemzettől kitaszított hontalan vándort, egy hosszú élet kálváriáján kísért, [...] ha mondom: nem fél Ön az igézettől, úgy tegye nevében kezét fia fejére, és mondja utánam, nevében a következő áldást:

Kossuth Lajos áldását küldi neked gyermekem, életedet vezéreljék a legszentebb hagyományok: atyád kardjához kötött emlékek...” (idézet Gelsei Bíró Zoltán: A Habsburg-ház bünei. Magyarország 400 éves szenvedésének története című művéből).

Pálteleken minden szabadságünnepen kitűzettek a kúriára a '48-as farkasfogas honvédszászló. Majd a ház ura felöltötte gyerekeivel a magyar ruhát, és mentek lelkesíteni, fenntartani Kossuth Lajos eszméit. A környéki falvak március 15-i, október 6-i ünnepeiről nem hiányozhattak a Gelsei Bírók. Lovászpatonán, szülőfalumban minden Kossuth-ünnepen a pódiumról hintette a hazaszeretetet a díszmagyarban szónokló apa, s már kicsi korától a *Nemzeti dal*t szavalta kokárdával díszített zsinóros magyar atil-lában Vince, a fia. S mikor Lovászpatonára díszpolgárrá választotta Kossuth apánkat, az 1892. szeptember 15-én kelt Turinba küldött értesítő levél aláírói közül nem hiányozhatott az egykori honvéd huszártiszt aláírása sem.

És ez a művelt magyar öregúr, akinél feneketlenebbül nem gyűlölte senki az osztrák házat, haláláig minden reggel elmondta a '48-as kokárda üzenetét, a *Magyar Miatyánkot*. Ekképpen:

„Miatyánk első Ferenc József, ki vagy a Burgban, üssön belétek a mennydörgős mennykő, [...] összes latrok, királyok, államférfiak! Mentsd meg uram magyar hazánkat e gonoszoktól, és hozd el nekünk Kossuth Lajos országát – ámen!”

Németh Ilona és Gelsei Bíró Vince 1900 körül

A hófehérre meszelt nemesi kúriának már nyoma sincsen Páltelekpusztán, de Kossuth apánknak és néhai huszártisztjének emléke élénken él Gicen és Lovászpatonán egyaránt.

Bartha Lászlóné Borsó Katalin

Az 1861. évi március 15-i ünnepek

Március 15-e első nyilvános megünneplésére 1849-ben került sor az Országos Honvédelmi Bizottmány rendeletének megfelelően.¹ A szabadságharc leverése után tilos volt március 15-re és általában a dicső harcra és annak hőseire, mártírjaira emlékezni. Az újságok sem írhattak a nagy napról. Az 1850-es évek végén azonban az Osztrák Császárságot külpolitikai kudarcok ingatták meg. A krími háborúban az osztrák kormány semlegességet deklarált, de a háttérből a nyugati hatalmakat támogatta Oroszország ellenében. Az orosz szövetséggel való szakítás következtében a Habsburg Birodalom teljes külpolitikai elszigeteltségbe jutott. Az olasz nemzetállam megteremtését célként kitűző Szárd-Piemonti Királyság a Francia Császárság támogatásával háborút nyert az osztrákokkal szemben, akik ezért kénytelenek voltak lemondani Lombardiáról. A fenyegető államcsőd, a lakossági támogatás hiá-

¹ Az ünnepegekről lásd *Erdélyi Mónika: Az első évforduló: 1849. március 15. A korabeli sajtó tükrében. In: Honismeret, 1999/4. 53–60.*